

A FEHÉR GYŰRŰ KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

„Komplex szakmai program megvalósítása az áldozattá válás
jegyében a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület által” című,
TÁMOP – 5.6.1. C – 11/1. számú
„Az áldozattá válás megelőzése, áldozatsegítés” pályázathoz
kapcsolódó

KÉRDŐÍVES FELMÉRÉSÉNEK EREDMÉNYEI, BESZÁMOLÓJA

2015. január

FEHÉR GYŰRŰ KÖZHASZNÚ EGYESÜLET

[magyar áldozatvédő szervezet, az Európai Áldozatvédő Szervezet tagja]

www.fehergyuru.eu

E-mail: fehergyuru@t-online.hu

Tartalom

A felmérés háttere és a kutatás fókuszja	3
A kérdőív bemutatása	3
A minta összetétele	3
Eredmények	6
Áldozatsegítő szervezetek ismertsége	6
Vélemények és igények felmérése az áldozatsegítő szervezetekkel kapcsolatban	7
Az áldozattá válás gyakorisága és a bűncselekmények jellege	9
Segítség áldozattá válás esetén	11
Az áldozattá válást kísérő pszichés állapot	12
Összefoglalás	14

A felmérés háttere és a kutatás fókusza

A projektben megvalósított tevékenységek hatásának mérése érdekében kérdőíves felmérést végeztünk a lakosság tájékozottsági szintje, elégedettsége, biztonságérzete, szolgáltatásokkal történő elégedettsége és ezek változása tekintetében.

2013-ban, a 24 hónapos projekt lebonyolításának elején szintén készült kutatás, így a két felmérés alapján született eredmények különbségével értékelhetjük a projekttel elért változásokat.

A felmérés egyik célja feltérképezni a lakosság tájékozottsági szintjét az áldozatvédelemmel kapcsolatban, valamint véleményüket ennek hatékonysága és szükségessége felől. A projekt szempontjából fontos kérdés továbbá, hogy mely szervezetekről hallottak a megkérdezettek, és mekkora lett konkrétan a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület ismertsége. Jelen kutatás másik fő témája e mellett, hogy a kutatásban részt vett állampolgárok milyen arányban váltak bűncselekmények áldozatává és milyen szubjektív érzések társultak ehhez.

A kérdőív bemutatása

A kérdőív papír alapon (ld. külön PDF fájlban *Melléklet 1.* néven) és online formában is (ld. külön PDF fájlban *Melléklet 2.* néven) felhasználásra került. Bár az online kitöltés nagyfokú könnyebbséget jelent az adatfelvétel és adatbevitel tekintetében, erősen torzítja a kutatásban résztvevők szocio-demográfiai eloszlását. Emiatt kérdezőbiztosok segítségével, meglévő adatbázison keresztül értük el a kitöltők egy részét. A kérdőív sztenderd demográfiai adatlappal kezdődik, melyből a kérdező neve, életkora, lakhelye, iskolai végzettsége és jövedelme derül ki.

Ezután felméri az áldozatsegítő szervezetek ismertségét, és ezek vélt fontosságáról is képet alkot. Végül az sértetté válás körülményeire és ezek érzelmi hatásaira kérdez rá, majd néhány biztonságérzetre és áldozatsegítő szervezetekre vonatkozó állítás található a kérdőív végén.

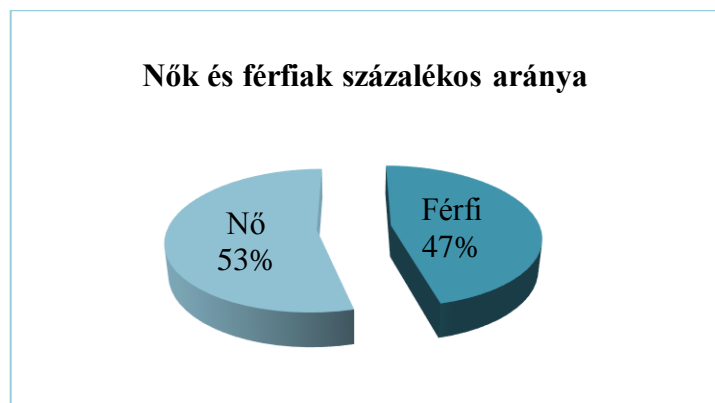
A minta összetétele

A lekérdezés során összesen 400 felnőtt személy által kitöltött kérdőívet elemeztünk, akiknek életkora 20 és 70 között van. A 20 év alattiak és 70 év felettiak az életkori sajátosságok miatt speciális célcsoportot alkotnak az áldozattá válás szempontjából.

A megkérdezettek mindegyike – a projekt szempontjából releváns – Budapesten vagy Budapest vonzáskörzetében lakik.

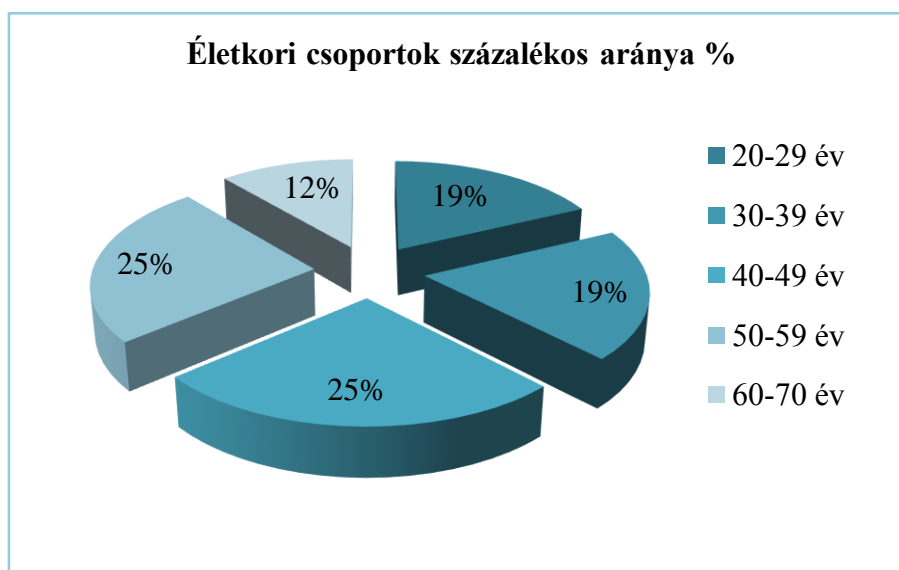
A nemek százalékos aránya reprezentatív; a legfrissebb, 2011-es népszámlálási adatok alapján a nemek szerinti eloszlás Budapesten a következő: a népesség 45,3%-a férfi, 54,7%-a nő, a közép-magyarországi régióban pedig 46,4% férfi, 53,6% nő.

Jelen kutatásban ennek megfelelő arányok mutatkoztak:

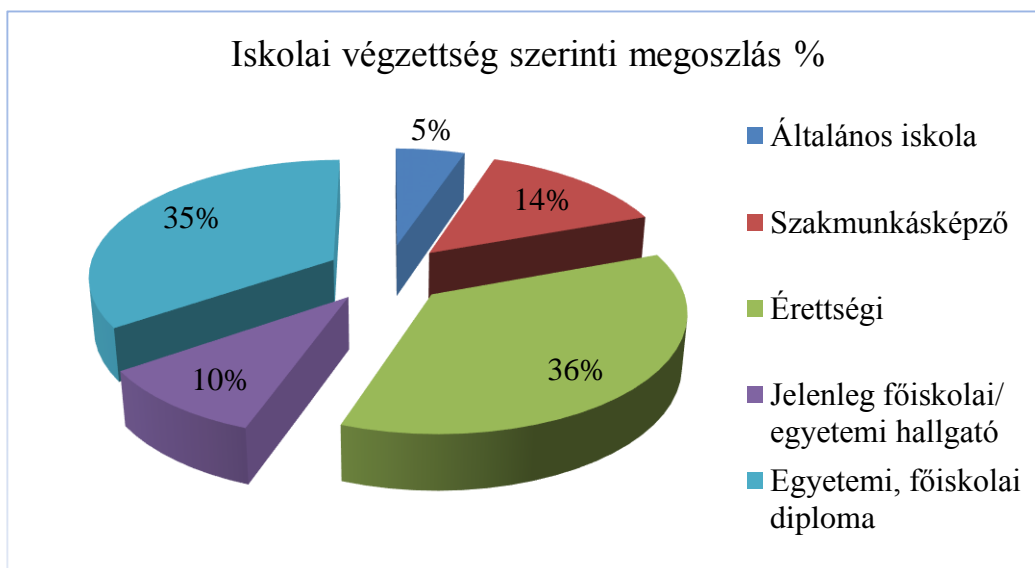
1. ábra

Az **életkor szerinti megoszlás** a következőképpen alakult: az *összes megkérdezett* 19%-a 20 és 29 év közötti, 19%-a 30 és 39 év közötti, 25%-a 40 és 49 év közötti, 25%-a 50 és 59 év közötti és végül 12%-a 60 és 70 év közötti személy. A legtöbben – a kérdezők 50%-a – középkorú személy; a minta átlagéletkora 43,6 év.

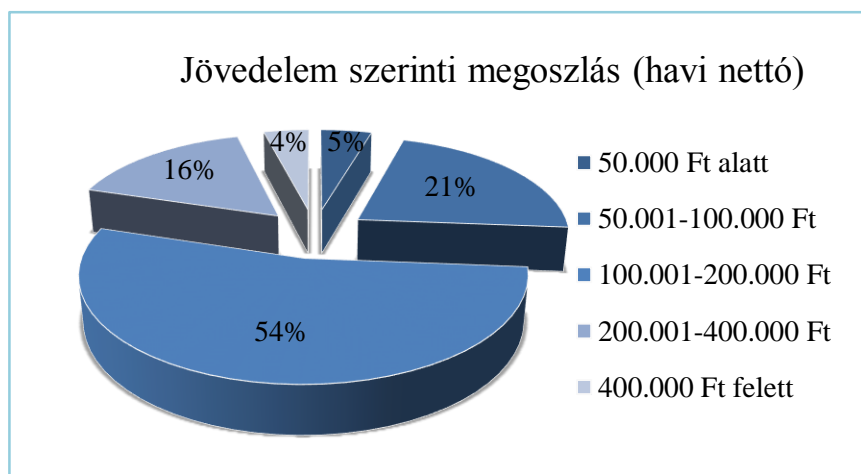

2. ábra

Az **iskolai végzettség** és a **havi nettó jövedelem szerinti megoszlás** az alábbi diagramokon látható. Az válaszadók iskolai végzettségére a középiskola elvégzése a jellemző: szakmunkás képzettséggel 14%-a rendelkezik, érettségivel 36%-a, jelenleg főiskolai/egyetemi hallgató pedig 10%; azaz a megkérdezettek 60%-a vett részt valamilyen középszintű oktatásban. Ehhez képest csak 5% jelölte meg az általános iskolai végzettséget. A minta 35%-a már diplomával rendelkező személy. Ez a népességhez mérten viszonylag magas képzettségi ráta részben az életkori eloszlásnak is köszönhető.

3. ábra

4. ábra

A demográfiai adatok 2013-ban végzett kutatáshoz hasonló eloszlása lehetővé teszi, hogy az adatok a korábbiakkal összehasonlíthatók legyenek.

Eredmények

Áldozatsegítő szervezetek ismertsége

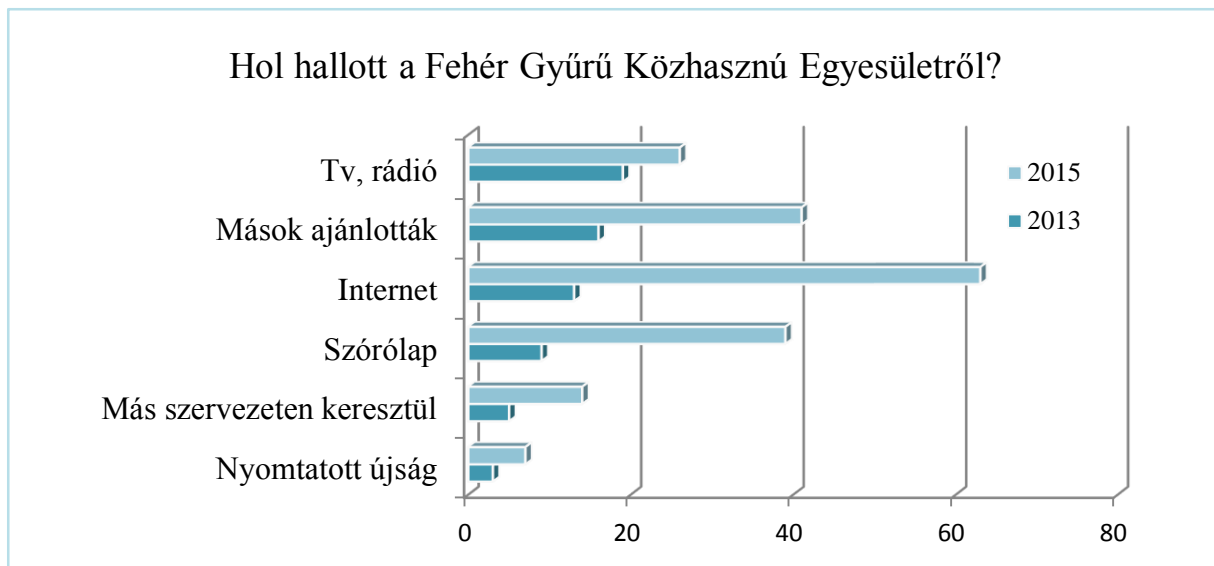

5. ábra

A megkérdezettek közel fele (48%-a) sajnos továbbra sem ismer semmilyen áldozatokkal foglalkozó szervezetet. Viszont a diagramon látszik, hogy a Fehér Gyűrű Kh. Egyesület ismertsége 11%-ról 24,5%-ra növekedett. Ez a jelentős változás betudható a projekt során alkalmazott médiakampányoknak és különböző ismertséget növelő rendezvények hatásának, és jól mutatja ezek eredményességét. Emelkedett az ismertsége az Eszter Alapítványnak is (7,5%-ról 13%-ra) és az Áldozatsegítő Szolgálatnak is.

A következő állításra adott válaszok nem változtak jelentős mértékben az előző kutatáshoz képest (1 és 5 között lehetett kifejezni az egyetértést): „A civil szervezetek hatékonyabb segítséget nyújtanak, mint az állami szervezetek.”, ahol az átlagpontszám végül 3,3 lett (2013-ban 3,2); tehát az emberek egyet is értenek, meg nem is ezzel az állítással.

Az alábbi ábrán (6. ábra) látható adatok a projekt marketing tevékenységéről (pl. a Fehér Gyűrű ismertségének növelése, népszerűsítése különböző csatornákon) adhat tájékoztatást. Jelentős szerepe van ebben az Internetnek, szórólapoknak és mások (ismerősök, szervezetek) ajánlásának.

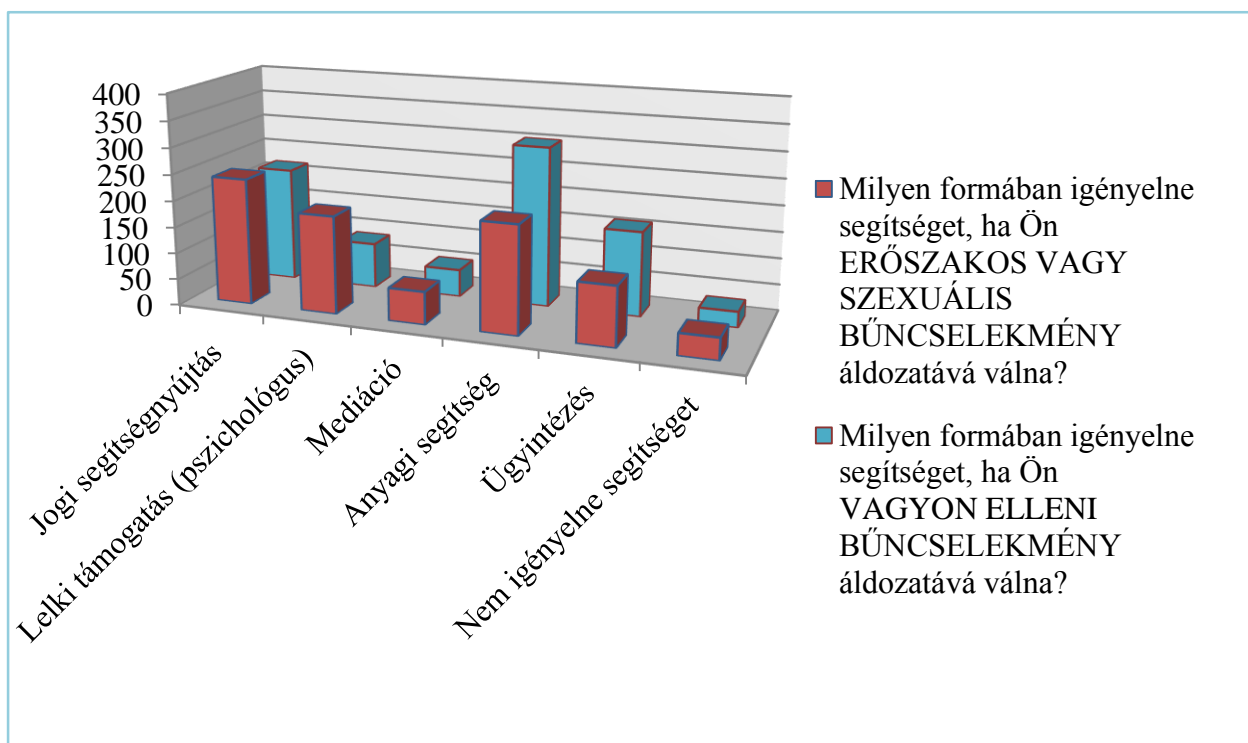
6. ábra

Vélemények és igények felmérése az áldozatsegítő szervezetekkel kapcsolatban

A kérdőív utolsó részének állításai közül több is vonatkozott az áldozatsegítő szervezetekre; ezeket 1-től 5-ig lehetett értékelni. Az egyik: *„Ha bűncselekmény áldozata lennék, tudnám, kihez forduljak segítségért.”* pontszámátlag 3,6 (2013-ban 3,5). Eszerint az emberek többsége még mindig csak sejtí, de nem tudná egyértelműen, hová fordulhatna segítségért. A másik állítás: *„Ha bűncselekmény áldozata lennék, szívesen fordulnék áldozatsegítő szervezethez.”* – a válaszok itt is inkább az igen felé hajlanak (3,65), de nem egybehangzóan.

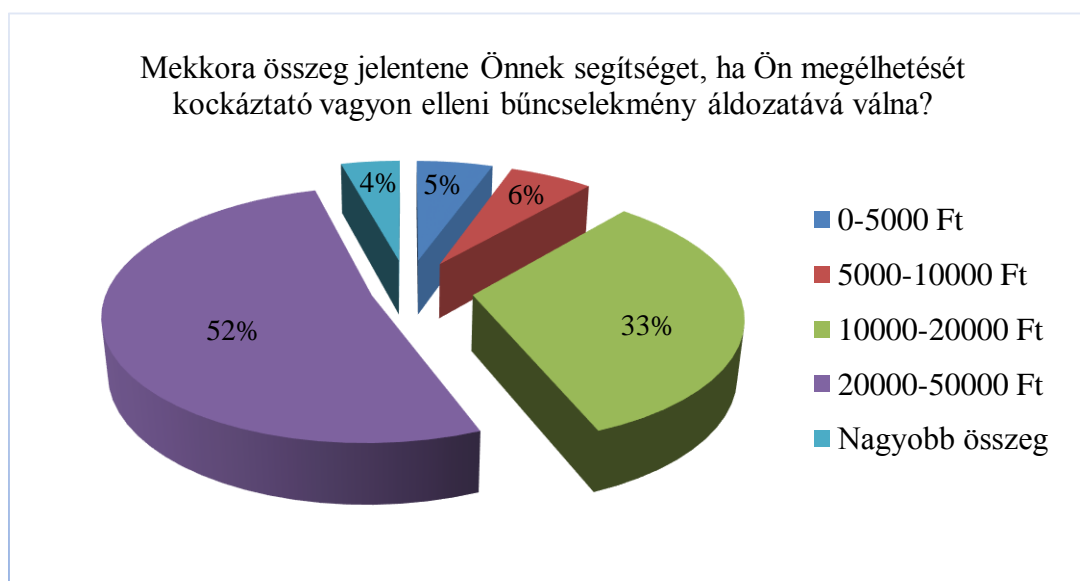
Az alábbi kérdések tekintetében a következőképpen alakult a válaszadók véleménye: *„Mennyire tartja Ön fontosnak az áldozatokkal foglalkozó szervezetek munkáját?”* kérdésre 1-5 fokozatú skálán lehetett válaszolni, ahol az 1-egyáltalán nem fontos, az 5-nagyon fontos. A válaszok átlaga 3,7 pont (2013-ban 3,5 pont), mely félúton helyezkedik el az „igen is-nem is” és a „fontos” válaszlehetőségek között. Némiképpen különbözik ettől a következő kérdés: *„Mennyire tartja Ön fontosnak a közvélemény figyelmét az áldozattá válás megelőzésére/bűnmegelőzésre fordítani?”*, mely inkább a megelőzés fontosságára kíváncsi; itt 3,6 pont volt az átlag (2013-ban 3,5 pont). A fentiek ugyan nem nagy változások, de kissé pozitív irányba mutatnak.

Az áldozatsegítés jelentőségére más kérdések is utalnak; két kérdés is vonatkozik arra, hogy konkrét bűncselekményt követően milyen segítséget igényelnének a megkérdezettek. A két leggyakoribb bűncselekmény esetében a következőképpen válaszoltak a kérdőívet kitöltő személyek (ld. következő oldal):

7. ábra

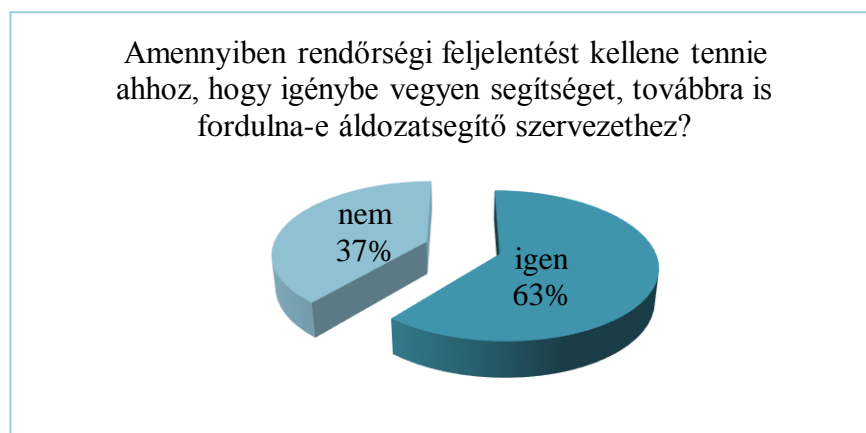
Az anyagi támogatásra vonatkozó kérdés azokat az igényeket igyekszik felmérni („realitások” figyelembe vétele nélkül), melyek felmerülnének abban az esetben, ha valaki megélhetését kockáztató bűncselekmény áldozatává válna. A következő ábrán jól leolvasható, hogy a válaszolók 11%-a már viszonylag kisebb összeggel is „elégedett” lenne. Az emberek 33%-a értékelné segítségként a 10000-20000 Ft-os összeget. A többség viszont nagyobb összegű támogatást igényelne: a minta 52%-a a 20000-50000 Ft-ig terjedő kategóriát jelölte meg.

8. ábra

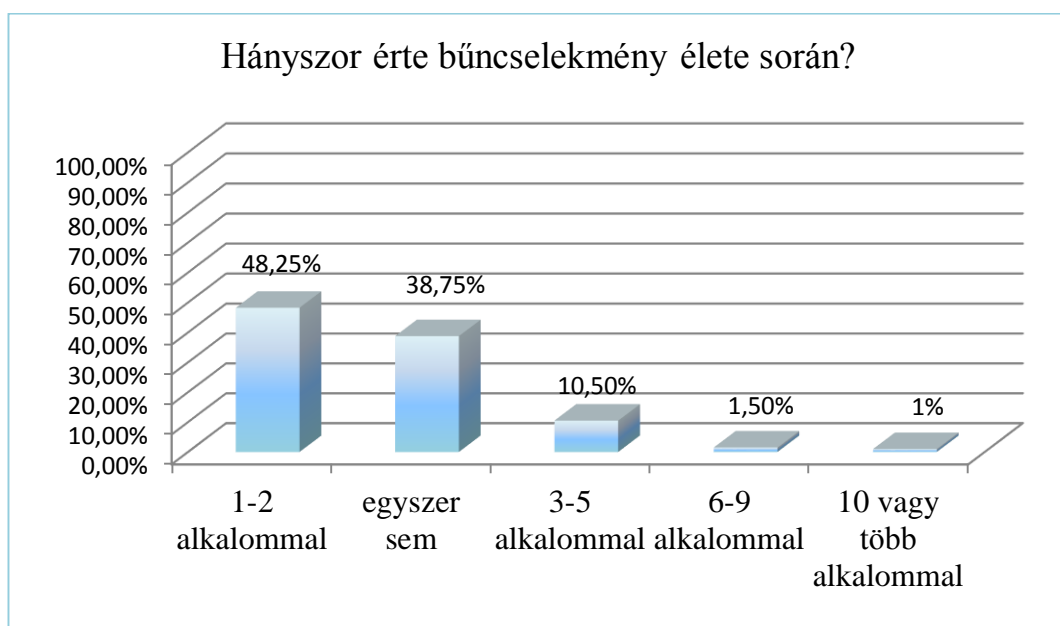
Az áldozattá válás gyakorisága és a bűncselekmények jellege

Közismert tény, hogy a bűncselekmények jelentős része rejtve marad; soha nem kerül a hatóságok látókörébe. Különböző okok állnak ennek hátterében, melynek felderítésével más tanulmányok részletesen foglalkoznak. Az áldozatsegítés szempontjából lényeges kérdés, hogy esetlegesen mennyiben jelent gátat a sértett számára a segítségkérés során, ha az rendőrségi feljelentéshez lenne kötve. A válaszokból látszik, hogy habár a sértettek 63%-a feljelentést tennie, 37%-a nem; még abban az esetben sem, ha ennek nyomán áldozatsegítő szervezettől kapna segítséget – hasonlóan a 2013-as kutatás eredményeihez.

9. ábra

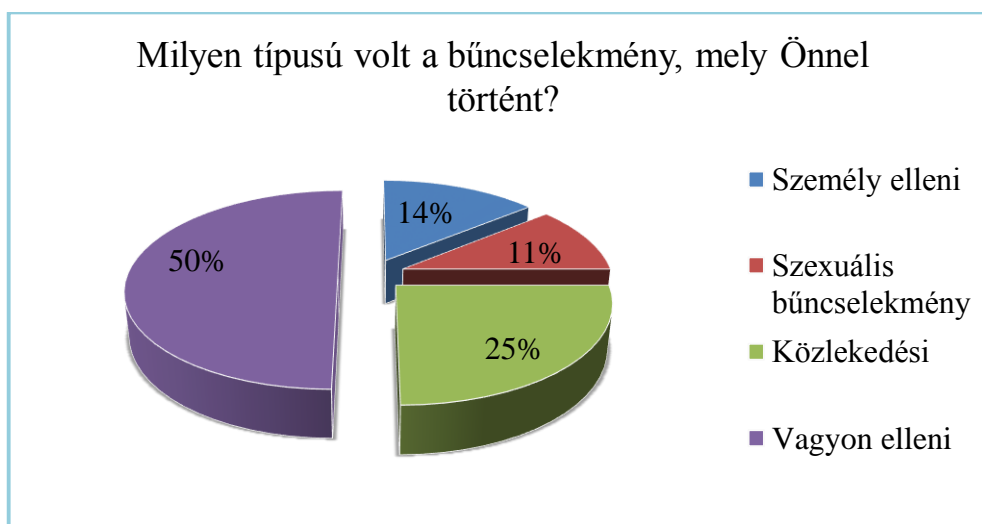
Az alábbi ábra azt mutatja, hogy a megkérdezettek csupán 38,75%-a nem vált még egyszer sem áldozattá élete során. A legtöbben (48,25%) 1-2 alkalommal váltak áldozattá életük során, 13% pedig 3-5 alkalommal vagy annál többször.

10. ábra

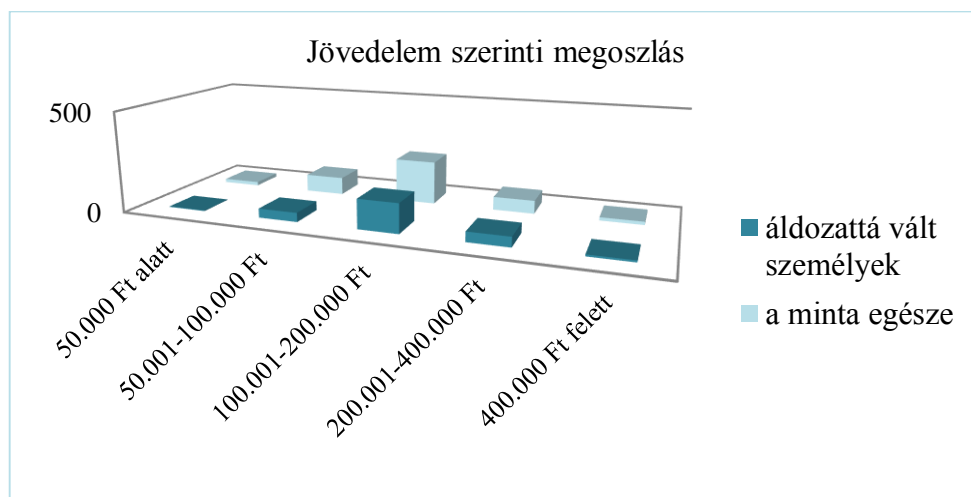
Külön rész vonatkozott arra, hogy az elmúlt 5 évben milyen jellegű bűncselekmények történtek a vizsgált személyekkel, és hogy annak során milyen segítséget igényeltek. A válaszadók közül 64-en váltak bűncselekmény áldozatává az utóbbi 5 év alatt. A következő eredmények ezen adatokra vonatkoznak.

Az elszenvedett bűncselekmények jellege – az ERÜBS (Egyesített Rendőrségi Ügyészségi Bűnügyi Statisztika) adataihoz hasonlóan – a vagyon elleni sérelem felé tendál: a megkérdezettek elmúlt 5 évében történt bűnesetek 50%-a vagyon elleni volt. A közlekedési és személy elleni bűntettek aránya 25% és 14%. Szexuális jellegű bűncselekmények is előfordultak 11%-ban, igaz ezek a százalékarányoknak a pontossága kétségbe vonható a minta alacsony száma miatt.

11. ábra

A jövedelem szerinti megoszlás nem különbözik lényegesen a minta egészéhez képest, így elmondható, hogy az áldozattá válás nincs közvetlen összefüggésben e két tényezővel.

12. ábra

Segítség áldozattá válás esetén

Az utóbbi 5 évben bűncselekményt elszenvedett személyek 58%-a segítséget igényelt az eseményt követően, ebből 92% kapott is.

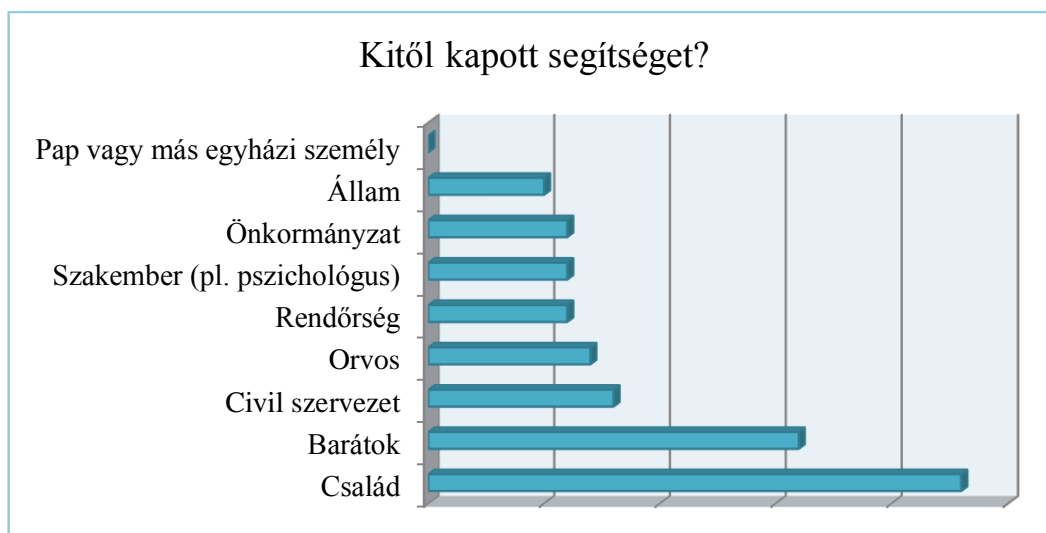
Az alábbi ábrán látható, hogy milyen segítségre volt szüksége az áldozatoknak. A legtöbben a lelki és anyagi segítséget jelölték meg, majd ezt követte a jogi és az orvosi/ egészségügyi támogatás igénye.

13. ábra

Az alábbi állítás a pszichológus szakemberhez való fordulás igényét méri fel. „*Ha lelkiileg is megviselne egy bűncselekmény, nem tartanék attól, hogy pszichológus segítségét kérjem a feldolgozásához.*” Itt a pontszámok átlaga változatlan a két évvel ezelőtti értékekhez képest; 3,5 pont, mely félúton van a bizonytalanság és az egyetértés kategóriák között.

Az alábbi ábrán látható, hogy az áldozattá vált személyek kitől kaptak segítséget:

14. ábra

A legtöbbben még mindig a közeli kapcsolatokra számíthatnak leginkább, hasonlóan a két évvel ezelőtti adatokhoz. Növekedett viszont a civil szervezetektől kapott segítségadások száma: bár nagyon kicsi az elemszám, de kétszerese a 2013-as méréseknek. A sértettek 2/3-a válaszolta, hogy feljelentést tett az ügyben. A kérdőív utolsó részében található állításra („*Nem érdemes feljelentést tenni, ha bűncselekmény éri az embert.*”) adott pontszám átlaga 2,6 (korábban 2,8), mely azt jelzi, hogy valamelyest többen tennének feljelentést, mint 2013-ban.

A következő „hipotetikus” kérdés a tettes megbüntetésével kapcsolatos véleményeket méri fel. A sértett személyek a korábbi kutatáshoz (55% nem és 45% igen 2013-ban) képest valamivel engedékenyebbnek mutatkoztak. Elképzelhető, hogy a resztoratív igazságszolgáltatás ismertebbé válásának köszönhető ez a különbség.

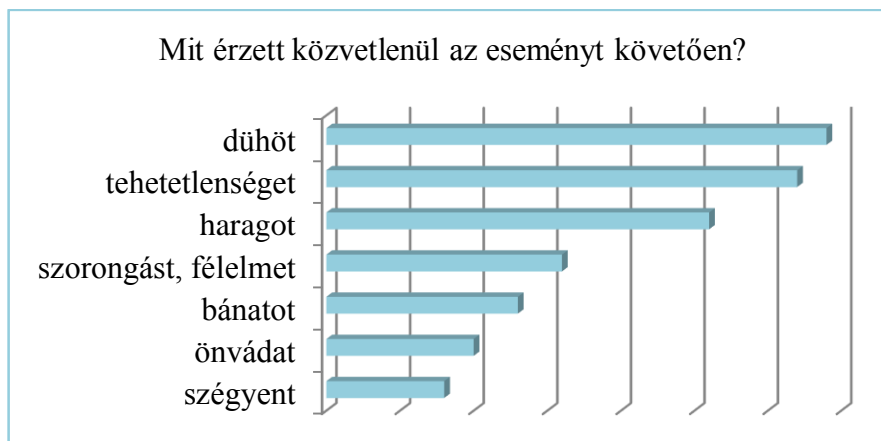

15. ábra

Az áldozattá válást kísérő pszichés állapot

A felmérés szerint a sértettek többsége ritkán vagy egyáltalán nem gondol arra az esetre, mely vele történt. Azokban az esetekben, ahol a személy viszonylag gyakran: naponta többször, naponta vagy hetente gondol az esetre, személy elleni és szexuális bűncselekmény történt.

A következő ábra azt szemlélteti, mit éreznek az áldozatok közvetlenül az esemény megtörténte után. A legtöbbben a düh, tehetetlenség és harag érzést jelölték meg, majd ezt követte a szorongás, félelem és bánat gyakorisága. A legritkábban említett érzések az önvád és szégyen; valószínűleg ezek az érzések később dominálnak, a düh és tehetetlenség lecsendesedése után.

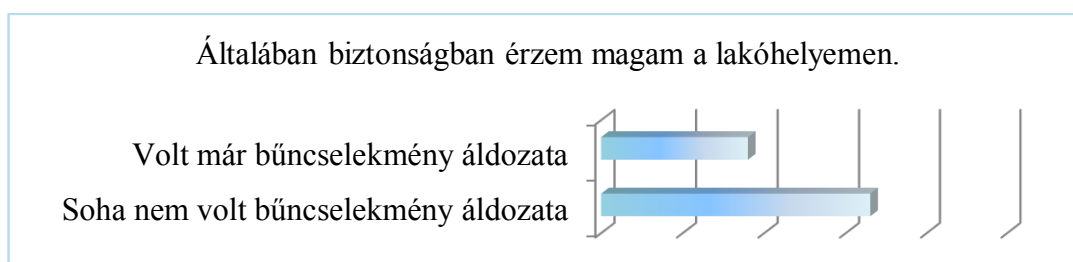

16. ábra

Az, hogy hogyan érezzük magunkat egy ilyen eset után, azon is múlik, hogy környezetünk hogyan reagál rá. A kutatásból kiderült, hogy az emberek többsége jóindulattal: együttérzéssel és segítségadással reagál, ha a másik áldozattá válik. Ezek ugyan „vélt” reakciók, mégis mérvadóak lehetnek.

A következő kérdések a történetek hosszú távú hatásait mérték fel. A válaszolók nagyobb része (60%) nem érez magán változást az eset óta, 40%-a pedig beszámol valamilyen félelemről a bűneset következtében.

A biztonságérzet tekintetében (1-5 fokú skálán lehetett értékelni a választ) ugyan tendenciaszerűen, de van különbség a két csoport között: aki soha nem volt áldozat, nagyobb biztonságban érzi magát.

17. ábra

Végül két állítás is vonatkozik az olyan vélekedésekre, melyek azt tükrözik, hogy az emberek mennyire tulajdonítanak szerepet önmaguknak az áldozattá válásban és mekkora felelősséget éreznek magukban a megelőzés tekintetében:

„Mi magunk is sokat tehetünk azért, hogy vagyontárgyainkra vigyázzunk.”

„Kellő óvatossággal elkerülhetjük, hogy testi sértés/ bántalmazás áldozatai legyünk.”

Az első állítás pontszám átlaga 3,9; a második 3,4 pont, mely azt jelzi, hogy a vagyon védelmében valamivel több szerepet tulajdonítanak az elővigyázatosságnak, mint a személyi sérülés elkerülésében – hasonlóan a 2 évvel ezelőtti felmérés eredményeihez.

Összefoglalás

A megkérdezettek csupán 38,75%-a nem vált még egyszer sem áldozattá élete során. A 2 évvel korábbiakhoz képes ugyan nem csökkent azoknak az aránya, akik bűncselekményt szenvedtek el, növekedett viszont a civil szervezetektől kapott segítségadások száma: bár nagyon kicsi az elemszám, de kétszerese a 2013-as méréseknek. Ismét kiderült, hogy már a kisebb összegek is mekkora segítséget jelentenek egy-egy megélhetést kockáztató bűncselekmény során.

Az áldozattá vált személyek továbbra is úgy nyilatkoztak, hogy az eset után leginkább lelki támogatásra volt szükségük, s csak utána következett az anyagi vagy jogi segítség igénye (ld. 13. ábra). Az esemény következtében átélt düh, tehetetlenség érzés és a hosszú távú hatások (biztonságérzet csökkenése) mind-mind erősítik a lelki segítségnyújtás létjogosultságát.

A felmérés szerint a Fehér Gyűrű Kh. Egyesület ismertsége 11%-ról 24,5%-ra növekedett. Ez a jelentős változás betudható a projekt során alkalmazott médiakampányoknak és különböző ismertséget növelő rendezvények hatásának, és jól tanúsítja ezek eredményességét. Ebben jelentős szerepe van ebben az Internetnek, szórólapoknak és mások (ismerősök, szervezetek) ajánlásának.

Az adatok elemzéséből született eredmények összességében megfelelő értékelése illetve kiegészítése a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület munkájának. A két évig tartó projekt célja egyrészt a prevenció, vagyis az áldozattá válás megelőzése és a bűnmegelőzés, másrészt a már áldozattá vált személyek minél hatékonyabb támogatása volt. Az eddig elért változások főként az ismertség növekedésében mutatkoztak meg, mely nagyon fontos „első lépés” ahhoz, hogy az áldozatok egyáltalán eljussanak a megfelelő segítséghez.

